

ОРГАНИЗАЦИЯ НА СВОБОДНОТО ВРЕМЕ ПРИ ДЕЦА И ВЪЗРАСТНИ В СОЦИАЛНАТА РАБОТА ЧРЕЗ АНИМАЦИОННИ ПРОДУКТИ

доц. д-р **Пепа Митева**
Бургаски свободен университет

ORGANIZATION OF LEISURE TIME THROUGH ANIMATED PRODUCTS IN SOCIAL WORK WITH CHILDREN AND ADULTS

Prof. Pepa Miteva, Phd.
Burgas Free University

РЕЗЮМЕ: В социалната работа с деца и възрастни се прилагат обичайно специфични проблем-ориентирани програми. Принос са и творчески продукти, съдействащи пълноценната организация на свободното време. Познатите в туризма анимационни програми са подходяща форма за приложение и в социалната сфера, където се изисква промяна в емоционалния статус на клиента.

Ключови думи: *анимация, деца, възрастни, свободно време, социална работа, игри, творчество.*

ABSTRACT: Customary specific problem-oriented programs are applied to social work with children and adults. Furthermore creative products support the complete organization of leisure. Renown tourism animation programs are well suited to application in the social sphere, which requires a change in the emotional status of the client.

Keywords: *animation, children, adults, leisure, social work, games and art.*

Търсенето на идеи и иновационни модели за приложение в социалната практика е подтик да се изучава опитът и от други сфери. Изучават се и допирни точки с дейности и образци при работа с хора, макар и не контингент на социалната сфера. След „Модел на анимация при работа с деца в училищната среда” (статия публикувана в издание на СУ „Св. Кл. Охридски”, 2012) възниква потребността за адаптиране и приложение на анимационния продукт и в сферата на социалните услуги с деца и възрастни. *Изследването на анимацията в туризма показва тясна връзка с потребностите на хората, обект на социалната работа.* От една страна, приложението на анимация при работа с деца и възрастни е „плътност на свободното време”. От друга, възможност за стимулиране на творческия потенциал, на двигателната, емоционалната и социалната сфера, както и на интелекта. Разнообразието от възможности за приложение на

анимационния продукт допълва познатите вече програми за социална интеграция и улеснява специалистите в търсенето на алтернативи при организация на времето – както в социални институции за деца, така и в тези за възрастни хора с проблеми.

Както посочват авторите В. Великов и М. Стоянова, липсва „унифицирано определение на понятието анимация” (вж. Великов, Стоянова, 2008: 4-5). Независимо многообразието в тълкуването му, може да се акцентира върху „темпо, живо-оживявам, въодушевлено, енергично, насърчавам”. В сферата на туризма анимацията служи за развлечение, привличане на туристите с атракционни, повишаване степента на удовлетвореност от движение, спорт, познания и т.н (пак там). Едно от водещите значения на анимацията са и промените в мотивацията за пътуване и ценностната система на туристите, стимулацията към активност. Много силната връзка на анимацията със социалните услуги – институционални или проектни при работа с деца и възрастни се открива в основните ефекти на анимацията, а именно:

- насочена е към „вътрешния свят на човека”;
- стимулира процесите на общуване между хората;
- създава предпоставки за уплътняване на свободното време спрямо интересите и предпочитанията на човека;
- не е любителска изява, а планирана и организирана професионална дейност;
- практически ориентирана дейност и др. (вж пак там: 6).

Както анимацията обогатява и изпълва със съдържание туристическия продукт, така и приложена в социалните услуги тя би могла да допълни конкретните програми за работа с хора с различни потребности. В тези програми е познато организирането на дейности, които стимулират, активизират, насърчават и т.н но конкретизацията им и целенасочената им ориентация към ефекти чрез разнообразни игри и занимания би подобрило тяхното качество и полза за хората.

Изискванията за приложение на анимационни програми, свързано с икономически и социален ефект до голяма степен се доближава до стандартите за добри практики в социалната сфера. От гледна точка на икономическия ефект, търсенето на така ориентирани програми може да се увеличи и повече хора да бъдат привлечени да ползват подобни услуги. Социалният ефект се мултиплицира във възможностите за съчетаване на активности и комуникация чрез изкуство, традиции, спорт/двигателна активност, познавателни дейности. За разлика от туристическата индустрия, която е много динамична и променяща се, в социалната сфера средата е по-устойчива, макар, че и тя се влияе от динамиката на човешките отношения, прогреса и световните икономически и социални промени.

От видовете анимация – културна, художествено-творческа и спортна в социалните дейности най-голямо приложение могат да имат художествено-творческата и спортна анимация, предвид особеностите на хората, потребители на ус-

луги. Новите видове анимация – развлекателна и приключенска също намират приложение. Границата на използваните техники и методи на анимацията се определят съответно от специалистите, занимаващи се със социални услуги на деца и възрастни с проблеми, отчитайки прага на техните потребности и възможности. Ако се следва алгоритъмът на класифициране на туристическата анимация, то и в социалните дейности може да има разграничение, напр. в категориите възраст, както беше отбелязано – детска и за възрастни хора, в категорията място – в социални институции или проектни организации, по отношение на времевите граници – полудневна, часова и целодневна. По отношение на т.н. „области на проявление” (Балинова, Б.), анимацията при работа с деца и възрастни може да се разграничи като:

- свързана с физическа активност (спортна) – на открито, пешеходна, състезателна и др., съобразена с физическите възможности на аудиторията. Този вид анимационни програми са съставени според проблемните области, свързани с двигателната сфера. Подходящи са физически активности с цел рехабилитация, под формата на игри или активности, свързани с подобряване на общата физическа кондиция;
- свързана с играта – развлекателни игри за деца и възрастни, за научаване на умения, приключенска анимация;
- свързана с общуването (социални и емоционални умения и компетентности);
- свързана с творчеството – стимулиране и развитие на творческия потенциал и др.

Различните видове анимационни програми предлагат и разнообразни варианти за приложение. Например, *спортната анимация* в социалната сфера може да се приложи като набор от игри, целенасочено развиващи (при хора с различни видове увреждания) и развлекателни, уплътняващи свободното време на групите деца и възрастни. Може да се упражнява даден вид спорт – индивидуален (плуване, гимнастика и др.) или колективен (тенис, волейбол, тенис на маса, народна топка, ластик). Релаксиращите програми могат да имат специален ефект в социалната сфера. Съвременното направление „рекреационна анимация” също може да намери място в т.н. „социална анимация”. Рекреационната услуга, свързана с профилактика на организма и възстановяване на силите, включват традиционни и алтернативни мерки за възстановяване на силите, добре приложими в социалната сфера (Величков, Стоянова, 2008). От тях, целенасочено приложими до момента в социалните програми са музикотерапия, ароматерапия, кинезитерапия, медитация. В центровете за социални услуги и рехабилитация за деца и възрастни тези програми вече са факт.

Художествената анимация също може да бъде лесно разпознаваема и приложима в социалната услуга. Нейните възможности за творческа изява са стимул за организиране на художествени дейности, арт-терапия, фолклористика, скулптура и мн. др. варианти.

Анимационният продукт не е стандартизиран т.е процесът е иновативен, творчески, липсва определен алгоритъм. В туристическата анимация се приема, че всеки аниматор разполага със „свой патент“ продукти. В „социалната анимация“ изготвянето на програма също е творчески проект по своя характер. Разнообразието идва от многото възможности да бъде организирано определено време за занимание и развлечение. Тук липсата на стандарт идва от подхода, уникалното човешко присъствие и алгоритъм на работа, а „наличието на организация“ се разпознава именно в подредеността на вариантите във времето така, че да могат да окажат въздействие, желана промяна. Така, ако анимационният продукт в туризма цели кратковременно развлечение и отмора, то подготовката на един социален анимационен продукт ще включва не само ефекта на приятно прекарване на определено време, но и ще цели ефекти, свързани с научаването на умения, промени в поведението, интелектуални занимания. Както е известно това е един продължителен процес и изисква професионален подход, познаване на психологическите особености на определените групи клиенти, на техните проблеми и ресурси.

Мотивирането за изготвяне на анимационен продукт в социалната сфера може да открие още много аргументи.

Целта на статията е не само да отрази сходното в една полезна и атрактивна за двете сфери дейност, но и да потърси провокация, да създаде активност в професионалистите, възможности за приложение на техните знания и умения за удовлетворяване потребностите на клиента. Това е социална работа, но ориентирана в творческа дейност. Това е услуга, насочена не толкова в административното поле, а активна в сферата на интелектуалните търсения и гъвкаво организиране на времето.

Както Яна Мерджанова цитира „идва един нов свят, създаден от нас самите, който налага и позволява нови условия на икономически, социален, духовен живот“ (Мерджанова, 2005: 13). Този „нов свят“ изисква и предлагане на „нови подходи“ във всички сфери на взаимодействието. И ако една дейност е вече позната, приложена в дадена сфера, защо да не бъде адаптирана в друга, обогатена от нейните особености и опит. Логичен е и въпросът: Как да бъде приспособена анимационната програма при работа с деца и възрастни в социалната сфера?

Анимационната програма включва някои постоянно действащи елементи: *График за анимационни дейности* (включва дата, час, тема, място на провеждане, материали), както и *Модел за анимация* (алгоритъм на организиране на програмата), който отразява конкретни стъпки в организиране на анимационната дейност (вж. Митева, 2012). Графикът за анимационни дейности може да бъде изготвен за различен период от време – от една седмица до три месеца. Включва тематично разпределение, което е съобразено с аудиторията и целите на програмата. Ако програмата цели формиране на умение, то темите трябва да отразяват това умение, да се задълбочава информацията и да дава възможност за „трениране“ на умението. Познати са програми за „игрова терапия“, които съчетават въображението и ролевата игра (Петров, 2005: 43). Например, при тема „Деца,

които не умеят да контролират негативните си емоции” е необходимо програмата (за усвояване на приемливи модели за контрол над негативните емоции) да съдържа последователност от теми, свързани с основната цел: въвеждаща тема с игри за опознаване или самопознание; вариант за отчитане на уменията/познанията по темата; теми за видовете емоции със съответни игрови модели за демонстрация на децата; теми, посветени на негативните емоции; теми за научаване: как да се справя с негативните емоции; тема за демонстрация; „тема-подарък” т.е. пространство, в което децата да демонстрират наученото и да бъдат аплодирани за това (вж. Фурман, 2007).

Други варианти за изработване на анимационна програма е планиране на дейности, които следват известно разнообразие – спортни, художествено-творчески, приключенски, релаксиращи. Игрите в спортните програми могат да следват организация на открито, на закрито, водни спортове, туризъм. Темите, свързани с нравствено, естетическо възпитание, развитие на мисленето, гражданско възпитание, комуникативни умения или знания за живота могат да се комбинират спрямо възрастта на участниците и техните потребности и т.н. Примерни теми, подходящи за „развлекателни игри” са: „имитация”, „да се маскираме като двойници”, „хвърчило”, „мозайка с природни материали”, „рисунка върху камък”, „стратегии за създаване на скип” и др. (Бузов, 1999).

Полезността на приложение на елементи от туристическата анимация при работа с деца и възрастни в сферата на социалните услуги е безспорна. Социалните институции разполагат и с времеви ресурс и с материална база, организационен потенциал и специалисти, подготвени за работа с различни типове проблеми. Те познават до голяма степен и методите за проблем-ориентираната социална работа. В този смисъл, от гледна точка на човешкия, материален и професионален ресурс няма съществени ограничения. Изискването е съответните специалисти и екипи в социални институции да се запознаят с практиките в туристическата анимация и да могат да адаптират най-ползното от тях в своята конкретна сфера. Изграждането на анимационна програма в съответната социална институция за работа с деца или възрастни е възможно и полезно, тъй като тя би допълнила една вече рутинна стратегия за работа. Би улеснила и съответните специалисти по отношение на избора и приложението на техники и методи за работа, ориентирани към определен проблем, разнообразява дейността, създава атрактивност, внася колорит и динамика и обогатява една позната и традиционно изпитана система.

Литература:

1. Buzov, E. 101 strategii za usavarbenstvane na pedagogicheskiya proces. S., 1999.
2. Velikov, V.M.Stojanova. Ekskurzovodstvo v turisticheskata animacia. Matkom, 2008.
3. Merdjanova, J. Intelligentnost, tvorchestvo ili neshto drugo. Sp Pedagogika, № 12p 2005p ял 13.
4. Miteva, P. Model na animacia pri rabota s deca v uchshilishnata sreda. SU, 2012.
5. Petrov, Iv. Igrova psyhoterapia kato paradigma za rabota sas semeistvoto. Sp Pedagogika, № 11, 2005.